

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 2 juli 2013 inzake prestatieafspraken hoger onderwijs (Kamerstuk 31 288, nr. 347).

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Boeve

Inhoud

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties	2
1. Algemeen	2
2. Experiment met collegegelddifferentiatie voor honours tracks	3
II. Reactie van de minister	5

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de minister. In de brief geeft de minister aan nog een besluit te moeten nemen na overleg en inventarisatie. Voor deze leden geldt dat afspraak afspraak is. De leden hebben ten aanzien van deze afspraak daarom louter de vraag of de minister met deze brief nu de deur openzet voor instellingen om af te wijken van de prestatieafspraken.

De leden van de PvdA-fractie hebben met instemming kennisgenomen van de opstelling van de Vereniging Hogescholen en de VSNU, die voldoende basis zien om uitvoering te geven aan de gemaakte prestatieafspraken. Immers, deze afspraken vormen de basis van de voorgenomen kwaliteitsslag die de minister wil maken in het hoger onderwijs. Met de behandeling van het wetsvoorstel 'Kwaliteit in Verscheidenheid'¹ in de Tweede en Eerste Kamer worden onderwijsinstellingen nu ook in staat gesteld de in de prestatieafspraken vastgelegde ambities te verwezenlijken.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van voorliggende brief. Zij stellen hierbij een aantal vragen. Ten eerste vernemen de leden graag op welke punten de afspraken uit de hoofdlijnenakkoorden afwijken van het wetsvoorstel Kwaliteit in verscheidenheid. In welk opzicht is dat het gevolg van het advies van de Raad van State? En in welk opzicht van het regeerakkoord? Ten tweede willen de leden weten in hoeverre de budgettaire kaders afwijken van de gemaakte afspraken. Wat zijn de gevolgen voor de instellingen, zo vragen de leden. Ook vragen zij of eerder duidelijkheid kan worden gegeven over de haalbaarheid van de gestelde ambities vóór de midtermreview 2014. Tot slot vragen de leden in welk opzicht de veranderde randvoorwaarden een rol zullen spelen bij de heroverweging van de uitgangspunten. Komen de prestatieafspraken hiermee op losse schroeven te staan, zo vragen de leden.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de minister.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de kabinetsbrief over de prestatieafspraken hoger onderwijs en hebben enkele vragen. Zo lezen de leden dat de budgettaire kaders met het regeerakkoord zijn veranderd. De leden vragen dit punt te duiden. Klopt de interpretatie van de genoemde leden van deze zin dat er minder geld beschikbaar is voor het hoger onderwijs dan beloofd? Om hoeveel minder geld gaat het dan precies en wat was er eigenlijk afgesproken over budgetten, zo vragen deze leden.

¹ Kamerstuk 33 519.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van de brief van het kabinet. Zij danken de minister voor het overzicht van het aantal masters met meerdere inschrijfmomenten. De leden vragen de minister hoe zij ervoor zorgt dat dit aantal verder toeneemt. Ook zijn de leden blij dat de minister prudent omgaat met het toestaan van verhoogd collegegeld. De leden vragen de minister of honours tracks altijd (veel) meer moeten kosten. Ook willen zij weten of de prestatieafspraken niet leiden tot een ongewenste versterking van de druk van managers in het hoger onderwijs op docenten en onderzoekers. Zij vragen of de minister wil nadenken over maatregelen om dit tegen te gaan.

2. Experiment met collegegelddifferentiatie voor honours tracks

De leden van de VVD-fractie staan volledig achter het experiment om collegegelddifferentiatie toe te staan voor honours tracks. Deze mogelijkheid stimuleert nieuwe initiatieven, die anders ten koste van het reguliere onderwijs dreigden te gaan en wat voornoemde leden betreft was dit een onderdeel van de wederkerigheid in de prestatieafspraken met de instellingen. Zij steunen de minister dan ook in dit experiment en waarderen het dat studentenorganisaties daarbij betrokken worden. De experimenteer-AMvB² zien zij graag tegemoet. Per wanneer zou deze in werking treden, zo vragen deze leden.

De leden van de PvdA-fractie hebben enkele vragen over het voornemen om een experiment met collegegelddifferentiatie voor honours tracks toe te staan via de in de brief aangekondigde experimenteer-AMvB. Met het wetsvoorstel 'Kwaliteit in Verscheidenheid' is er, zoals de Raad van State en de regering eerder opmerkten, meer ruimte ontstaan voor differentiatie in het hoger onderwijs. Echter, zo waarschuwde de Raad van State in reactie op het wetsvoorstel, moet er geen wirwar van differentiatieniveaus ontstaan. Dat zou immers de overzichtelijkheid van het systeem van hoger onderwijs als geheel in gevaar kunnen brengen. Daarom vragen de leden waarom er nu dan toch gekozen wordt voor een aanvullend experiment met collegegelddifferentiatie voor honours tracks? En hoewel de leden begrip hebben voor de opmerkingen van de VSNU³ omtrent de bekostiging van de honours tracks, vragen zij of er ook is gekeken naar de mogelijkheid van aanvullende bekostiging, buiten collegegelddifferentiatie om. De leden willen daarnaast benadrukken dat de (financiële) toegankelijkheid van honours tracks niet onder druk mag komen te staan. Zij horen daarom ook graag wat de exacte rol daarbij kan zijn van het profileringsfonds. Kunnen alle studenten hier in het geval van collegegelddifferentiatie een beroep op doen? En zo nee, welke studenten moeten volgens de regering wel aanspraak kunnen maken op het profileringsfonds? Voor de leden staat namelijk voorop dat de betaalbaarheid en toegankelijkheid van de honours tracks niet onder druk mag komen te staan en dat de complexiteit van het stelsel voor hoger onderwijs niet verder moet worden vergroot. Daarnaast is er tijdens de behandeling van het wetsvoorstel 'Kwaliteit in Verscheidenheid' een ruime Kamermeerderheid geweest die zich heeft uitgesproken tegen collegegelddifferentiatie voor excellente opleidingen, zolang de effecten van een sociaal leenstelsel nog niet volledig inzichtelijk zijn. Kan de minister inzichtelijk maken hoe de in de brief genoemde experimenteer-AMvB zich verhoudt tot de motie Mohandis⁴?

De leden van de SP-fractie vragen hoeveel de universiteiten tekortkomen om de honours tracks te realiseren. Waar zijn deze extra kosten op

² AMvB: Algemene Maatregel van Bestuur

³ VSNU: Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten

⁴ Kamerstuk 33 519, nr. 32

gebaseerd? De leden van deze fractie stellen dat duidelijk moet worden gemaakt waar de extra kosten van deze honours tracks in zitten, er moet een heldere openbare verantwoording van deze trajecten beschikbaar zijn. Op welke wijze gaat dit inzichtelijk gemaakt worden, zo vragen zij. Ook vernemen zij graag of is overwogen om de honours tracks van meer bekostiging te voorzien en ze op die wijze mogelijk te maken. De leden ontvangen graag een toelichting op dit punt. Kan elke instelling die honours tracks wil gaan aanbieden als gevolg van de experimenteerbepaling collegegelddifferentiatie toepassen, vragen deze leden vervolgens. Wat zijn de voorwaarden waar een honours track aan moet voldoen om collegegelddifferentiatie toe te mogen passen? Geldt de maximering van het collegegeld tot twee maal het wettelijk collegegeld voor alle honours tracks op alle instellingen, zonder dat daar uitzonderingen op gemaakt kunnen gaan worden?

Daarnaast willen deze leden weten of studenten alleen op basis van het profileringsfonds een tegemoetkoming voor deze extra kosten kunnen krijgen. De leden vernemen graag op welke gronden een student een beroep kan doen op het profileringsfonds (bijvoorbeeld bij welk (ouderlijk) inkomen). Hoeveel studenten zullen naar verwachting een beroep doen op het profileringsfonds? Ook vragen de leden hoeveel via het profileringsfonds beschikbaar is (zowel in totaal als per student). Vervolgens willen de leden weten bij welke uitkomsten van het experiment, welke conclusie zal worden getrokken, met andere woorden, wanneer zet de minister het experiment stop. Tenslotte vernemen de leden graag wat de gevolgen zijn voor studenten die omwille van het verhoogde collegegeld van een honours track zullen afzien. Kunnen die, wanneer blijkt dat het experiment ongewenste effecten heeft, alsnog tegen wettelijk collegegeld aan de honours track beginnen, zo vragen de leden van deze fractie.

Verder wijzen de leden op het toenemende aantal berichten dat als gevolg van de prestatieafspraken steeds meer onderwijsinstellingen aansturen op verhoging van rendementcijfers, met als gevolg het wegsturen van ouderejaarsstudenten en de deflatie van onderzoek en promoties. De leden vernemen graag een reactie op dit punt.

Deze leden van de CDA-fractie hebben met genoegen gelezen dat de minister nu wel gedifferentieerd collegegeld wil toestaan voor honours tracks. Deze leden betreuren het dat de minister indertijd het amendement-Duisenberg/Rog⁵ die hetzelfde wilde regelen nog heeft ontraden en er indertijd geen Kamermeerderheid was te vinden voor een dergelijk belangrijk en klaarblijkelijk prangend punt. Deze leden zijn benieuwd naar de uiteindelijke bevindingen ten aanzien van de prestatieafspraken en honours tracks.

De leden van de D66-fractie willen dat er een experiment komt met collegegelddifferentiatie voor honours tracks. De leden vragen de minister of zij de onderstaande quote herkent en of zij hierop in kan gaan: «Het amendement op stuk nr. 20 van de heren Duisenberg en Rog gaat erover om collegegelddifferentiatie voor excellente programma's bij honoursprogramma's mogelijk te maken. Dat amendement ontraad ik, want ik vind het juist van heel groot belang dat er ook bij reguliere programma's honourstrajecten zijn, juist met het oog op die toegankelijkheid. Waar het gaat om de excellente programma's zeg ik dat er altijd andere programma's naast zijn, zodat de student er nooit voor hoeft te kiezen. Als we dat nu gaan veralgemeniseren voor alle honourstracks hebben we op een gegeven moment de situatie waar velen van u zich zorgen over maken, namelijk dat de toegankelijkheid in het gedrang komt.»

⁵ Kamerstuk 33 519, nr. 20

De leden stellen verbaasd dat hetgeen de minister eerst ontraadde, zij nu mogelijk wil maken. Zij vragen derhalve om een uitgebreide reactie. Tevens vragen de leden van de fractie of de minister net als de leden eigenlijk vindt dat honours tracks bekostigd zouden moeten worden uit het reguliere budget net zoals het reguliere onderwijs bekostigd moet worden. Zij vernemen graag of de minister niet bezorgd is dat er op deze manier een excellentieboete ingesteld wordt en of zij dus vindt dat het budget dat verstrekt wordt via de reguliere bekostiging hiervoor gebruikt zou moeten worden en tevens toereikend zou moeten zijn. Ook vragen de leden of zij wil toezeggen dat zij zich er hard voor gaat maken dat er extra geld komt voor het hoger onderwijs van buiten de OCW-begroting, zodat excellentie wel mogelijk wordt.

Voorts vragen de leden van de fractie op welke wettelijke basis de minister dit experiment mogelijk wil maken. Klopt het dat dit enkel per AMvB kan en is zij bereid deze naar de Kamer te zenden? Wil zij de Kamer de ruimte wil geven hierover met haar in gesprek te gaan? Tot slot vragen deze leden of zij bereid is eventuele Kameruitspraken over een dergelijke AMvB op te volgen of dat de genoemde afspraak uit de brief in spreekwoordelijk beton is gegoten.

II. Reactie van de minister